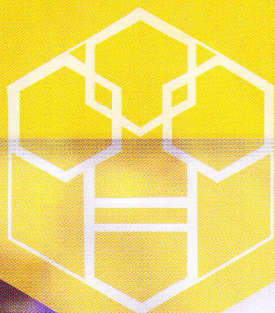

HRVATSKA PČELA

godište 135.
Zagreb, 2016.
ISSN 1330-3635

5

Sve o rojenju

Blizanci iz roda Nosema (I. dio)

Higijenska osjetljivost na varou

dr. sc. Zdenko Franić
Znanstveni savjetnik u Institutu za medicinska istraživanja i medicinu rada, certificirani ekološki pčelar (selo Klinac pokraj Petrinje)
e-pošta:franic@klinac.eu

Pravna regulativa ekološkog pčelarstva u Republici Hrvatskoj

Riječ je o iznimno obimnoj i kompleksnoj dokumentaciji od oko 150 stranica, kojoj naravno treba pridodati i zakonsku regulativu koja se izravno i neizravno odnosi na med i pčelarstvo. Očito jest da danas ozbiljnija ekološka proizvodnja i pčelarstvo, uz klasična stručna znanja i vještine, zahtijevaju i ozbiljne pripreme, snalaženje u zakonskoj regulativi te vladanje informacijskim i komunikacijskim tehnologijama.

Tri najvažnija dokumenta europske i hrvatske pravne stečevine koji se odnose na ekološku proizvodnju, a posljedično i na ekološko pčelarstvo, (uz Direktivu o medu) jesu:

- Uredba Vijeća (EZ) br. 834/2007 od 28. lipnja 2007. o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda i stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 2092/91
- Uredba Komisije (EZ) br. 889/2008 od 5. rujna 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda s obzirom na ekološku proizvodnju, označavanje i kontrolu
- Pravilnik o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji (NN 19/2016) kojim se osigurava provedba Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007, Uredbe Komisije (EZ) br. 889/2008 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1235/2008 (koja se odnosi na režime za uvoz ekoloških proizvoda iz trećih zemalja).

Riječ je o iznimno obimnoj i kompleksnoj dokumentaciji od oko 150 stranica, kojoj naravno treba pridodati i zakonsku regulativu koja se izravno i neizravno odnosi na med i pčelarstvo. Očito jest da danas ozbiljnija ekološka proizvodnja i pčelarstvo, uz klasična stručna znanja i vještine, zahtijevaju i ozbiljne pripreme, snalaženje u zakonskoj regulativi te vladanje informacijskim i komunikacijskim tehnologijama.

U Republici Hrvatskoj situacija je još složenija jer je, nažalost, prijevod navedene europske pravne stečevine na hrvatski jezik u pojedinim segmentima ne samo zbunjujući, nego i potpuno netočan. Primjerice, u želji da se osigura dobrobit životinja i spriječi uporaba plodišnog saća za vrcanje meda, u hrvatskom prijevodu Uredbe 889/2008, u stavku 7. članka 13. (koji inače regulira posebne zahtjeve i uvjete smještaja u pčelarstvu), stoji izričaj: „zabranjeno je korištenje voštanog saća za vrcanje meda”. Time se zapravo u sustavu ekološkog pčelarstva u Republici Hrvatskoj zabranjuje vrcanje meda. Sreća je da je Hrvatska akreditacijska agencija kontrolna tijela za certifikaciju ekološke proizvodnje akreditirala koristeći kao normativne dokumente i hrvatsku i englesku inačicu¹, u

¹Europski zakoni dostupni su na internetskoj stranici EUR-Lexa (<http://eur-lex.europa.eu>), koja pruža besplatan pristup na 23 službena jezika europskom zakonodavstvu, što uključuje i pristup *Službenom listu Europske unije*, ugovorima Europske unije, direktivama, uredbama, odlukama, pročišćenim zakonodavnim tekstovima itd.

kojoj stoji pravilan izričaj. Općenito nije jasno zašto ministarstva i druge državne upravne institucije prije nego što se konačno usvoji prijevod nekog akta europske pravne stečevine na hrvatski jezik ne zatraže mišljenje strukovnih udruga i organizacija.

Svjesna kompleksnosti, nedorečenosti, ali i nekih rješenja koja su se pokazala dvojbenima, Europska je komisija nakon detaljne analize iskustava stečenih primjenom Uredbe 834/2007 pokrenula proces pojednostavljenja jedinstvenog okvira proizvodnih pravila, označavanja ekoloških proizvoda i uvođenja sustava kontrole u ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda. Posljedično, stavila je u proceduru *Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda, izmjeni Uredbe (EU) br. XXX/XXX Europskog parlamenta i Vijeća [Uredba o službenim kontrolama] i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007.*

Ova bi uredba trebala smanjiti administrativno opterećenje u svim etapama nastanka ekoloških proizvoda, ukloniti nedostatke postojećeg sustava, dati novi zamah razvoju ekološke poljoprivrede te potaknuti povjerenje potrošača u ekološke proizvode. Nažalost, ni ova uredba ne objašnjava status matične mliječi, peluda i pčelinjeg voska, koji nisu uključeni na popis ostalih proizvoda navedenih u Prilogu I. Prijedloga uredbe o ekološkoj proizvodnji.

Razmotrimo neke opće odredbe trenutačno važećeg te budućeg pravnog okvira o ekološkoj proizvodnji, a koje idu u prilog pčelarima. Cilj je tih odredbi jasno definirati i regulirati problematiku kao što su standard dobrobiti životinja, postupci prerade koji jamče očuvanje ekološke cjelovitosti i bitna svojstva proizvoda kroz sve faze proizvodnog lanca, način označavanja ekoloških proizvoda, zabrana uporabe izraza koji se koriste za označavanje ekoloških proizvoda za konvencionalne proizvode, uporaba EU logotipa na zapakiranoj ekološkoj hrani, istodobna uporaba nacionalnih ili privatnih logotipa, uporaba međunarodnih standarda koje propisuje Codex Alimentarius kod procjene ekvivalentnosti ekoloških proizvoda pri uvozu iz neeuropskih zemalja, sustav kontrole ekološke proizvodnje, način prikupljanja statističkih informacija i slično.

Kako je Europska unija neto uvoznik ekoloških proizvoda, a posebice meda, za pčelare su ipak naj-

PROBLEM EKO PČELARA SU I GMO USJEVI, FOTO: NON-GMORREPORT.COM

važnije odredbe koje se odnose na definiciju meda i zabranu uporabe genetički modificiranih organizama (GMO-a). Te odredbe naime mnogim europskim pčelarima daju izrazitu tržišnu prednost.

U Direktivi Vijeća (EZ) br. 2001/110 od 20. prosinca 2001. o medu med je definiran kao prirodno slatki proizvod što ga medonosne pčele (*Apis mellifera*) proizvode od nektara medonosnih biljaka ili sekreta živih dijelova biljaka ili izlučevina kukaca... Takva jednostavna i jasna definicija preferira europsko pčelarstvo te je izazvala proteste neeuropskih pčelara jer se ovakvim izričajem ograničava uvoz meda na europsko tržište samo na med podrijetlom od pčela *Apis mellifera*, rasprostranjenih u Europi. Štoviše, Uredba 889/2008 favorizira lokalne ekotipe medonosno pčele, odnosno u Hrvatskoj sivu pčelu *Apis mellifera carnica*. Himalajski pčelari primjerice smatraju da takav izričaj dovodi do neetičkih posljedica jer narušava načelo pravedne trgovine (*fair trade*) za njihov ekološki med. Protestima usprkos, isti izričaj, tj. da se vezano uz podrijetlo pčela prednost daje vrsti *Apis mellifera* i njezinim lokalnim ekotipima, zadržan je i u prijedlogu nove uredbe.

Problematika genetički modificiranih organizama obrađena je u preambuli Uredbe 834/2007 kroz izričaj: „genetski modificirani organizmi (GMO-i) i proizvodi proizvedeni od ili pomoću GMO-a nespojivi su s pojmom ekološke proizvodnje i predodžbom koju o ekološkim proizvodima imaju potrošači.”

Uporaba proizvoda koji sadržavaju GMO stoga u smislu hrvatskog Pravilnika o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji (NN 19/2016) predstavlja najtežu povredu propisanih pravila za ekološku proizvodnju, koja rezultira povlačenjem certifikata. Kontrolno tijelo, ovisno o težini povrede, tada odlučuje o vraćanju na prijelazno razdoblje. Štoviše, u slučaju ponavljanja povrede kontrolno tijelo dostavlja ministarstvu i agenciji prijedlog za isključenje subjekta iz sustava ekološke proizvodnje.

Međutim, zbog sve veće prisutnosti GMO-a u prirodi često je u mnogim ekološkim proizvodima nemoguće isključiti njegove tragove. Tako i med može sadržavati pelud genetički modificiranih biljaka. Stoga Uredba br. 834/2007 prisutnost GMO-a ne isključuje u potpunosti, već *postavlja za cilj* da njegova prisutnost u ekološkim proizvodima bude što je moguće manja. Pritom postojeći pragovi GMO-a koji se primjenjuju pri označavanju proizvoda predstavljaju gornje granice koje se isključivo povezuju sa slučajnom i tehnički neizbježnom prisutnošću GMO-a.

Problematika genetički modificiranih organizama u pčelarstvu Europske unije bila je podignuta sve do razine Europskog suda pravde (ECJ), koji je u rujnu 2011. godine u predmetu Bablok protiv Države Bavorske donio „Presudu o medu”, na koju više nije moguć priziv. Naime, njemački je pčelar amater Karl Heinz Bablok 2005. godine u svome medu pronašao male količine genetički modificiranog peluda. Kako je Bablok uz med proizvodio i pelud, zakonska je regulativa predviđala obavezu da se taj pelud (koji se inače smatra dodatkom hrani) analizira na prisutnost GMO-a. Budući da mu je bila nanesena tržišna šteta, Bablok je (s još četvoricom pčelara) tužio Bavorsku, koja je bila vlasnica polja na kojima se (u istraživačke svrhe) uzgajao genetički modificirani kukuruz oznake MON 810 tvrtke Monsanto. Viši bavorski administrativni sud u kompliciranom je predmetu tražio objašnjenje od Europskog suda pravde, koji je pak presudio da je pelud klasificiran i kao primjesa (*ingredient*) meda, čime automatski potpada pod odredbe Uredbe o genetski modificiranoj hrani i hrani za životinje br. 1829/2003. Naravno, pelud je sukladno već spomenutoj Direktivi o medu klasificiran i kao sastojak, odnosno strukturni dio meda (*component*), a koji se ne smije uklanjati. U tom ga slučaju nije bilo potrebno posebno deklarirati.

Posljedično, ako se u nekom medu pronađe GM pelud, a njegova količina prelazi 0,9 posto u odnosu na ukupan sadržaj peluda u medu, takav se med mora primjereno označiti. Pravni okvir za označavanje hrane propisan je Uredbom (EU) br. 1169/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o informiranju potrošača o hrani.

U mnogim su europskim zemljama pčelari nakon te presude, ne svojom krivnjom, već zbog raširenosti genetički modificiranih usjeva, došli u nepovoljan položaj i izgubili ekološki status. To može biti vrlo velika prednost za hrvatske pčelare jer su se u Hrvatskoj sve županije proglasile *GMO slobodnim zonama*, odnosno izjasnile su se protiv uzgoja genetički modificiranih kultura na svom području. Poljoprivredni eksperti i marketinški stručnjaci stoga smatraju da bi Hrvatska s brendom *zemlje slobodne od GMO-a* mogla iznimno profitirati. Međutim, takav bi brend moralo daleko snažnije razvijati i promovirati.

Iz ovog osvrta na kontekst i neke od odredaba europske pravne stečevine koje se odnose na ekološku proizvodnju i pčelarstvo očito je da će se na europskoj razini, a u Hrvatskoj posebice, u bliskoj budućnosti trebati dodatno podržavati strukovno osposobljavanje, cjeloživotno učenje i inovacije na području ekološke poljoprivrede. Sukladno stavu Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora, Europska komisija to može ostvariti dodjeljujući u tu svrhu veća sredstva u okviru programa za ruralni razvoj i drugih europskih programa. Strukovne škole, više škole i druge obrazovne ustanove trebat će pak dodatnu financijsku pomoć kako bi osigurale rezultate obuke i inovacija na području ekološke poljoprivrede, posebice stoga što se na europskoj razini ekološka poljoprivreda već dokazala kao jedna od glavnih mogućnosti za ulazak mladih u poljoprivredni sektor.